

9. Corner J. Terra Fluxus. // The Landscape Urbanism Reader. – Princeton Architectural Press, 2006. – p. 25-28.
10. Mc Harg I. at al. Woodlands New Community. Guidelines for Site Planning. // Report. – Philadelphia, Pennsylvania. – 1973.
11. The Global Risks Report, 11 edition. – Mode of access: <http://wef.ch/risks2016>.

Рецензент: д-р архітектури Панченко Т.Ф.

УДК 72.01

Некрилова Г.С.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПРОЦЕС РЕФУНКЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МІСТА

Актуальність дослідження обумовлена існуванням на території міста нефункціонуючих промислових підприємств. Практичний аспект даної проблеми пов'язаний з тим, що через зміну соціально-економічних і екологічних умов розвитку великих міст велика кількість промислових територій та підприємств перестали виконувати початкову функцію та припинили своє існування, залишивши після себе депресивну територію, яка перешкоджає сталому розвитку сучасного міста. Не реконструйовані об'єкти сприймаються як зони відчуження і порушують архітектурно-художній облік міського середовища. В умовах техногенного впливу екоестетика має намір вирішувати проблеми, пов'язані з містобудівною адаптацією.

Мета дослідження – проаналізувати взаємозв'язок форми і функції у перетворенні промислових зон міста до сучасних вимог, виявити необхідність процесу рефункціоналізації як врегулювання потреб міста в умовах сучасності.

Аналізуючи досвід розвитку сучасної архітектури країн далекого зарубіжжя, можна зробити висновок, що питання реконструкції промислових об'єктів, що не використовуються за призначенням, стає все більш гострим на тлі стабільної нестачі житлових і офісних будівель. Тільки за даними ООН в світі налічується 250 млн. бездомних. Житлова проблема носить, і завжди носила, глобальний характер. Пе-

рше місце в цьому рейтингу займають країни, що розвиваються - 80% населення позбавлені нормальних житлових умов. Скупченість, антисанітарія, постійна загроза інфекції - головні проблеми перенаселених міст.

Це в свою чергу відкриває наступну проблему - проблему відповідності форми і функції. Досвід будівництва індустріальних комплексів і перманентний стан поновлення міського середовища стали постійними умовами розвитку міста в цілому. Одного разу спроектована і побудована будівля буде нести на собі відбитки того часу, коли вона виникла. Цього не можна сказати однозначно про функції, так як функція споруди в сучасному місті не є щось непорушне, раз і назавжди закріплене за об'ємно-планувальним рішенням будинку. Функція здатна трансформуватися в часі, інколи дуже радикально. Все частіше і частіше в ситуації, що склалася, така зміна функціонального використання стає обов'язковою умовою збереження міського середовища. У зв'язку з розглянутою проблемою можна спостерігати складний процес зміни співвідношень внутрішньої і зовнішньої функцій [3].

Внутрішня функція завдяки своїй спеціалізації має чітко окреслені межі і схильна до впливу технічного процесу, тобто вона повинна змінюватися динамічно і постійно відповідно до запитів суспільства. При цьому зовнішня функція, особливо в рамках розглянутого питання, не завжди

слід внутрішньої, її зміни не настільки динамічні і кардинальні за своїм характером, як внутрішня функція. Процес візуалізації подібних процесів нерозривно пов'язаний з їх символікою, з прочитанням їх символічної ролі, як речовинний слід епохальної життя міста, забудови. Художньо - образні аспекти естетичного значення архітектури виражені при цьому знаковою системою, яка представляється людині як керівництво оцінки його поведінки. Наслідком змін у соціумі стають зрушення в системі світосприйняття, як нових прочитань архітектурних форм. Відбувається переосмислення значень старих форм і включення їх в нові функціональні системи.

Елементи старої мови художньої виразності використовуються в новій естетичній системі, при цьому зміст їх трансформується. Завдяки своїй головній якості актуальності культурної цінності пам'ятника зберігається. Споруда стає носієм живого і соціуму, що змінюється. Закономірності утворення архітектурної форми стають невід'ємною частиною матеріальної основи твору, але в ту ж чергу, звернені до емоцій людини, апелює до механізму людського сприйняття - відображення речі в свідомості [1].

Процес рефункціоналізації свідчить про «функціональну самостійність» форми, при цьому архітектурна форма набуває нового змісту, більше, ніж інформація про технологічний процес, що відбувається в ньому. Необхідно досліджувати всі властивості системи, які в ній містяться. Ці властивості роблять вплив на споживача, готуючи підґрунтя для виникнення процесу рефункціоналізації, сприяють зміні функціонального призначення споруди [3].

Необхідною умовою для збереження архітектурного об'єкта стало те, що промисловий об'єкт є невід'ємною частиною історичної забудови, зрощений із середовищем. Злиття всіх життєво необхідних функцій нового і матеріальної структури історичного комплексу - процес рефункціоналізації. Промислові споруди, є першорядними за значенням пам'ятниками мате-

ріальної культури людства, досягнень технічного прогресу і рівня добробуту, що дозволяє реконструювати культуру і особливості життєвого укладу. Завдання процесу рефункціоналізації - не мати на увазі прагнення тотальної консервації. Це не зберігає єдність структури міста, навпаки, споруди вимикаються з контексту часу, динамічного процесу розвитку суспільства, - загублений їх ціннісний рівень. Внаслідок чого, старе постійно піддається переоцінці: нові можливості досягнуті функціями, привнесеними в стару форму [4].

Збереження пам'ятника як носія певних якостей комплексного фрагмента життєвого середовища можливо в рамках існуючих і активно функціонуючих громадських структур. Сам принцип рефункціоналізації - не руйнування, але перебудову, не протиставлення, але синтез і розумне співіснування є пропагандою сучасного ставлення до старих проблем, нового їх вирішення. Реконструйований промислова будівля, яка отримала нову функцію і перекладене в розряд житлового або громадського, можна вважати символом позитивної зміни в суспільній свідомості [3].

У кінці ХХ століття і початку ХХІ століття були відзначені характерні зміни загальної соціально - економічної та правової ситуації в суспільстві. Врегулювання та контроль над процесом задоволення нових потреб і умовами збереження історичної забудови можна довірити процесу рефункціоналізації, а саме - застосуванню спектрального аналізу об'єктів промислового призначення.

Саме соціально-економічна революція і сформований капіталістичний лад викликали появу абсолютно нових функціональних процесів, які не могли існувати в соціалістичному суспільстві. У зв'язку з цим ряд функцій і експлуатації громадських будівель зазнали якісних змін. На сьогоднішній день виникла гостра необхідність проведення ретельного обстеження стану і подальшого визначення придатності старих промислових будівель для процесу їх рефункціоналізації. Головний метод, який гідно застосовувати в подібних

ситуаціях- це комплексний підхід вирішення проблеми. При цьому враховуються дані з різних областей процесів життєдіяльності: архітектурно - планувальне рішення, стилістична приналежність, містоутворююча одиниця, історико-середовищний пам'ятник, силует в структурі сформованої забудови, поверховість, данина моді, втілення ідеалів часу і т. д. [5].

Рефункціоналізація має на увазі знахідку саме тих функцій, при яких культурно-історичні та художньо-естетичні цінності споруди не тільки не втратили своєї привабливості, а й придбали культурну актуальність. Тому принципи рефункціоналізації повинні бути спрямовані не тільки на сам об'єкт, але й на систему, частиною якої він є. Причина такої неподільності має місце бути в самому людському сприйнятті художньої цінності унікальних споруд, що не вичленовуються з усього навколишнього середовища [7].

Проект рефункціоналізації колишніх промислових об'єктів під житлові комплекси і квартали, в разі, коли це пам'ятник архітектури, повинен бути ув'язаний із загальним задумом архітектурно - художнього рішення всього історичного кварталу, із сформованим середовищем мікрорайону ,або спільним проектом санації і ревальвації промислових територій, які на сьогоднішній момент схильні до процесу глобальної реконструкції.

Проект рефункціоналізації під громадські будівлі і споруди. В даному випадку цей процес виступає як спроба врегулювати в умовах сучасної структуризації міста, оптимальне співвідношення обслуговуючих, промислових і соціально - культурних функцій історично сформованого міста. Група громадських споруд включає в себе сім підгруп:

Адміністративні будівлі. Тенденція «приспосовування» промислових комплексів під адміністративні будівлі очевидно продиктована економічними викладками.

Готелі. Промислові будівлі і споруди завжди знаходяться в епіцентрі транспортних вузлів, що продиктовано їх функціональним призначенням. З ростом і розвитком міст не тільки промислові комплекси

змінюють своє призначення, але і транспортні розв'язки поступово стають пасажирськими, частково навіть пішохідними чи туристичними маршрутами. Самі пам'ятники промислового зодчества - центрами тяжіння як місцевих так і іноземних туристів. З цього одне з найбільш логічних рішень, це розміщення в подібних обсягах готелів, тому що історично їх географічне розташування максимально охоплено транспортної павутиною.

Музеї. Являючи собою, пам'ятник архітектури ще при будівництві змушує архітекторів найбільш дбайливо і гуманно провести процес рефункціоналізації подібного роду промислових будівель і споруд. Це можливість максимально зберегти історичну достовірність архітектурно-планувального рішення комплексів, при одночасно мінімальній зміні всього вигляду будівлі. Необхідність величезних просторів з природним світлом, вільним планування тільки полегшує це завдання, тому що все це присутнє в промислових спорудах. Подібна політика дозволяє істотно скоротити суму вкладень в реконструкцію, а в даному випадку в процес рефункціоналізації.

Підприємства торгівлі. Незважаючи на те, що рентабельність того чи іншого промислового підприємства ставить під питанням його подальші використання, що і стає причиною для його рефункціоналізації, сам об'єкт зберігає ту вельми розгорнуту інфраструктуру, яка в свою чергу дозволяє розмістити підприємства роздрібної торгівлі. Налагоджені роками складові елементи структури дозволяють їх експлуатувати і в подальшому, навіть при кардинальній зміні головної функції промислового комплексу.

Культурно-розважальні споруди. Спектр запропонованих послуг дуже різноманітний і перенасичений. Безпосереднє включення промислових агрегатів в інтер'єр клубів, парків стало одним з модних молодіжних течій. Що і знайшло своє відображення в появі цілого ряду культурно-розважальних комплексів, створених на базі підприємств важкої індустрії.

Навчальні заклади. Впровадження оригінальних ідей у процесі рефункціоналізації може бути втілене при створенні дитячих садків, шкіл і університетів, а промисловий об'єкт виступити майданчиком для впровадження нових функціональних взаємозв'язків даної типології будівель.

Спортивні споруди. Складна структура міста робить вельми проблемним насичення її різними інфраструктурами соціально-культурного побуту городян. Тому переоснащення колишніх промислових об'єктів в спортивні споруди як одна з можливостей вирішення подібного роду проблеми. Насичення центру міста необхідними з того чи іншого призначенням будівель - це шлях, який пропонує процес рефункціоналізації, що дозволяє одночасно вирішувати, або полегшувати питання економічного і соціального характеру [6].

Складність і різноманіття самого процесу рефункціоналізації визначили багатшаровість і різноплановість комплексу рекомендацій, що складається з п'яти рівнів: містобудівний; технологічний; рівень архітектурно - планувального рішення об'єкта; рівень об'ємно-планувального рішення; рівень художньої концепції [2].

В рамках екологічного аспекту відбувається санація і реабілітація всієї території промислового об'єкта, що мають на меті проведення робіт з озеленення та оздоровлення навколишнього середовища не тільки розглянутого підприємства, а й району в цілому.

Необхідно виділити ту частину реконструйованих промислових об'єктів, які являють собою незаперечні пам'ятники архітектури, самі по собі вже предмети мистецтва. В даному випадку лінія художнього образу повинна залишатися без змін. Архітектурний стиль, його значення, а також засоби - все це представляє цінну інформацію для оточуючих, яка не повинна піддаватися змінам. Навпаки, проект має включати в себе реставраційні роботи по відновленню та збереженню цінного в історичному сенсі стилістичного рішення будівлі. Найчастіше подібне застосування знахо-

дять історичні музеї, музеї - майстерні, музеї - виставки, подібна функція оптимально забезпечує умови консервації для самої атмосфери пам'ятника не тільки всередині об'єкта, а й на всій прилеглий території [1].

Значно складнішою видається справа з тими будівлями, які не є історичними «перлинами», і процес їх відновлення досить суперечливий за своїм характером. Архітектор, який займається рефункціоналізацією промислової споруди, в такому випадку, повинен знайти взаємозв'язок старого реалізованого і нового бажаного, апелюючи результатами комплексного підходу до досліджуваного об'єкта, і вміти грамотно і коректно застосовувати прогресивні конструкторські рішення в рамках існуючого історично сформованого будівлі [7].

Таким чином, процес рефункціоналізації стає частиною сучасного розвитку міста. Це підтверджує зарубіжний і вітчизняний досвід адаптації промислових об'єктів, представлений у вигляді реалізованих проектів. Успішний результат реорганізації виступає базою для подальшого розвитку способів інтеграції промислових підприємств в міське середовище. Деградує будівлі і споруди, за допомогою процесу рефункціоналізації, виправдовують своє існування в структурі сучасного міста. Важливим фактором збереження автентичності вигляду будівлі є його історична та архітектурна цінність, яка зберігається і включається в міський простір за рахунок придбання нової функції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Руководство по совершенствованию эстетических качеств промышленных предприятий. / ЦНИИ промышленных зданий Госстроя СССР. – М.: Стройиздат, 1981. – С. 73-85.
2. Шолнерчика И. Ю. Проблемы композиции в процессе рефункционализации промышленных зданий и сооружений конца XIX – начала XXI веков: дис. ... канд. Архитектуры: 18.00.01 / И. Ю. Шолнерчика. – Екатеринбург, УралГАХА, 2004.

3. Беккер В.Я., Карелина В.В. Реорганизация производственных территорий. // Архитектура и строительство Москвы. Журнал комплекса архитектуры, строительства, развития и реконструкции города, № 5-6. – 47 с.
4. Сафонова Д. Е. Экореконструкция заброшенных промышленных зон в процессе рефункционализации [Электронный ресурс] – URL: http://archvuz.ru/2012_22/43
5. Реновация промышленных объектов и территорий. [Электронный ресурс] – URL: <http://ik-architects.com/renovaciya-promyshlennykh-obektov-i-territorij>.
6. Снитко А.В. Основы реконструкции исторических промышленных предприятий: учебное пособие. / А. В. Снитко. – Иваново. – 2007.
7. Беляева Е.Л. Архитектурно-пространственная среда города как объект зрительного восприятия. – М.: Стройиздат, 1977. – 125 с.

Рецензент: д-р архітектури Мироненко В.П.

УДК: 72.012

Авербах М. Я.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЯК ПРИБОРКАТИ РЕКЛАМУ В АРХІТЕКТУРНОМУ ПРОСТОРИ? ЗАОЧНА ПОЛЕМІКА З АДРІАНОЮ ПОРТЕЛЛОЮ

Вступ. У багатьох містах розроблено і реально діють нормативні документи і правила, які регулюють створення та розміщення комерційних знаків у міському просторі. При цьому фахівці в області міського планування й дизайну архітектурного середовища не припиняють теоретичних досліджень з метою вдосконалення таких правил та регуляторів. В такому аспекті найбільш значним науковим внеском останнього часу можна вважати дослідження Адріани Портелли (Adriana Portella). 2014 року вийшла її монографія «Visual Pollution: Advertising, Signage and Environmental Quality» [1], де авторка розглядає наслідки негативного впливу комерційних знаків на візуальну якість міських просторів і якість життя людей в цілому. Книга стала результатом 11-ти років емпіричних досліджень, пов'язаних з тим, як користувачі з різних культур сприймають і оцінюють суспільний простір. І, хоча вже було встановлено, що на сприйняття й оцінку споживачем естетичних якостей міських просторів впливають особистісні мотиви споживачів, авторка робить спроби виявити загальні принципи організації візуальних та просторових форм, які б були

оцінені позитивно людьми з різних культур і верст суспільства. Зміст книги відображає основні теоретичні висновки докторської дисертації [2], які були отримані авторкою 2007 року в Oxford Brookes University в Англії, що в свою чергу стало продовженням магістерської роботи, яку Адріана Портелла проводила в Бразилії в період з 2001 по 2003 рік, де вивчала регіональне і міське планування в Federal University міста Пелотас (UFPEL).

Результати дослідження. У своєму дослідженні авторка спирається на дані опитування великої кількості респондентів, які мешкають у містах Англії та Бразилії. Спостерігачам було запропоновано фотоматеріали фрагментів вуличних фасадів, і перше, що було відзначено, – близькість результатів оцінки візуальних якостей середовища з боку респондентів, які перебували на місці, і тих, хто оцінював сцени за фотографіями.

Для підтвердження гіпотези, що при розробці правил, які б нормували розміщення комерційних знаків в історичних міських центрах і які б орієнтувалися на сприйняття й оцінку споживачів з різних країн і культур, можна сформулювати